

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV AKADEMIE VĚD ČESKÉ REPUBLIKY V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ

54-2

BRNO 2013

PŘEHLED VÝZKUMŮ

Recenzovaný časopis
Peer-reviewed journal

Ročník 54

Vě umě 3

Číslo 2

Issue 2

Předseda redakční rady
Head of editorial board

Pavel Kouřil

Redakční rada
Editorial board

Herwig Friesinger, Václav Furmánek, Janusz K. Kozłowski,
Alexander Ruttkay, Jiří A. Svoboda, Jaroslav Tejral, Ladislav Veliačik

Odpovědný redaktor
Editor in chief

Petr Škrdla

Výkonná redakce
Assistant Editors

Jiří Juchelka, Soňa Klanicová, Šárka Krupičková, Olga Lečbychová,
Ladislav Nejman, Rudolf Procházka, Stanislav Stuchlík, Lubomír Šebela

Technická redakce, sazba
Executive Editor, Typography

Alice Del Maschio

Software
Software

Adobe InDesign CS5

Fotografie na obálce
Cover Photography

Kovový závěsek ve tvaru zvířete (viz obr. 5 na str. 136)
Metallic animal figurine pendant (see Fig. 5 on page 136)

Adresa redakce
Address

Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i.
Královopolská 147
612 00 Brno
IČ: 68081758
E-mail: pv@arub.cz
Internet: <http://www.arub.cz/prehled-vyzkumu.html>

Tisk
Print

Azu design s.r.o.
Bayerova 805/40
602 00 Brno

ISSN 1211-7250

MK ČR E 18648

Vychází dvakrát ročně

Vydáno v Brně roku 2013

Náklad 400 ks

Časopis je uveden na Seznamu recenzovaných neimpaktovaných periodik vydávaných v ČR.

Copyright ©2013 Archeologický ústav AV ČR, Brno, v. v. i. and the authors.

Šlézar, P. 2005: Předběžná zpráva o objevu „antiqua civitas“ na Starém městě v Litovli a několik poznámek k aspektům geneze města Litovle. *Přehled výzkumů* 46, 103–110.

Šlézar, P. 2006: Pravěké a středověké osídlení Starého města v Litovli. In: B. Fabiánová (ed.): *Památková péče na Moravě = Monumentorum Moraviae Tutela* 12/2006. Brno: Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Brně, 63–72.

Šlézar, P. 2007: Litovel (okr. Olomouc), Zahradní a Králova ulice, Staroměstské nám. *Přehled výzkumů* 48, 379, 478–480.

Šlézar, P., v tisku: Proměna fortifikačního systému města Litovle na počátku 14. století. In: *Historická Olomouc* XVI. Olomouc: Slezská univerzita.

Resumé

Litovel (Bez. Olomouc)

Außenbereich. Mittlere- und jüngere Burgwallzeit, Hochmittelalter, Neuzeit. Siedlung?, metallurgisches Areal?. Oberflächensammlung.

„Staré město“, Novosady-Stráve, vor Hs.-Nr. 306, Parz. Nr. 738/2. Mittelalter, Neuzeit. Siedlung, Stadt. Rettungsgrabung.

„Staré město“, Gemerská-Stráve. Parz. Nr. 138/2. Neuzeit. Siedlung, Stadt. Rettungsgrabung.

„Staré město“, Vítězná-Stráve, Parz. Nr. 1577/13. Neuzeit. Siedlung, Stadt, Kommunikation. Rettungsgrabung.

„Staré město“, Sušilova-Stráve, Parz. Nr. 1577/28. Mittelalter, Neuzeit. Siedlung, Stadt, Kommunikation. Rettungsgrabung.

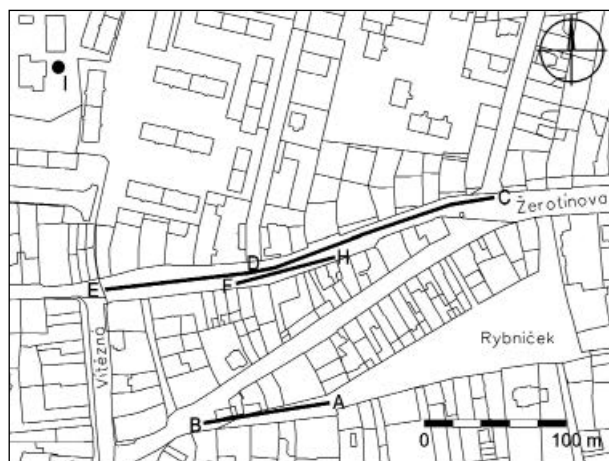
„Staré město“, Uničovská-Stráve, Parz. Nr. 1805, 1577/17. Junge Neuzeit. Siedlung, Stadt, Gelände Bearbeitungen. Rettungsgrabung.

„Olomoucké předměstí“, Palackého-Stráve, Parz. Nr. 1603/1, 1568/1, 172/2. Mittelalter, Neuzeit. Siedlung, Stadt, Kommunikation. Rettungsgrabung.

Das Zentrum der Stadt, Stadterhaltung, Masarykova-Stráve, Parz. Nr. 1573/7. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Das Zentrum der Stadt, Stadterhaltung, Revoluční-Stráve, Parz. Nr. 1573/5. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Das Zentrum der Stadt, Stadterhaltung, náměstí Svobody (Platz), Parz. Nr. 1573/4 vor Hs.-Nr. 675, Parz. Nr. 16/1 vor Hs.-Nr. 799, Parz. Nr. 16/3 vor Hs.-Nr. 821. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Obr. 73. Litovel, ulice Rybníček a Žerotínova. Vyznačení zkoumaných linií kanálových výkopů.

Abb. 73. Litovel, Rybníček- und Žerotínova-Straßen. Bezeichnung der Grabungsflächen.

Das Zentrum der Stadt, Stadterhaltung, Třebízského-Stráve, Parz. Nr. 1573/9. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Das Zentrum der Stadt, Stadterhaltung, náměstí Přemysla Otakara (Platz), Parz. Nr. 1573/1, Husova-Stráve, Parz. Nr. 1573/12. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Das Zentrum der Stadt, Stadterhaltung, Poděbradova-Stráve, Parz. Nr. 1573/14, Havlíčkova-Stráve, Parz. Nr. 1573/19, 1. Máje-Stráve, Parz. Nr. 1573/11. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Das Zentrum der Stadt, Stadterhaltung, Husova-Stráve, vor Hs.-Nr. 651, Parz. Nr. 98. Mittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

LITOVEL (OKR. OLMOUC)

„Staré město“, ulice Rybníček, parc. č. 1577/1, st. 539. Středověk, novověk. Sídliště, komunikace. Záchranný výzkum.

Localizace: linie mezi body v S-JTSK: bod A: X = 1107799,17, Y = 558312,17; bod B: X = 1107812,89, Y = 558399,48.

Během pokračující výstavby kanalizace v městě Litovli na ulici Rybníček byly během archeologického dohledu v linii výkopu na profilech zjištěny pozitivní archeologické situace, které byly dokumentovány.

Archeologický dohled v ulici Rybníček byl zahájen počátkem března 2011. Zemní práce byly započaty ve východní části ulice a jejich další postup byl směrem k západu. Dohled měl zpočátku negativní výsledek, neboť vý-

kopy protínaly pouze recentní vrstvy často až smetištního charakteru. Jejich mocnost bývala nejčastěji kolem 1 m, šlo o zvýšení a zarovnění terénu v období přibližně kolem poloviny 20. století. Místy však byly v minulosti zavezeny recentním materiálem prohlubně poněkud rozsáhlejšího charakteru. Z archeologického hlediska byl do jisté míry původní terén zachován od místa před domem č. p. 38 (obr. 73, bod A) až k č. p. 1199 (obr. 73, bod B), kde byly zemní práce na hlavním řádu kanalizace ukončeny, měla tato archeologická situace téměř jednotný charakter, který se na celém sledovaném úseku o délce přibližně 90 m lišil jen v detailech. Ve své podstatě se jednalo o téměř identický profil. Celková hloubka výkopu na sledovaném úseku dosahovala přibližně 2,00 m. Kolem 1,80 m pod stávajícím povrchem se objevoval hrubý říční štěrk s převahou oblázků do maximální velikosti kolem 5 cm. Na tento štěrk nasedal světlý žlutohnědý prachový jíl, který stále ještě tvořil intaktní geologické podloží. Toto geologické podloží bývalo nejčastěji od hloubky kolem 1,20 až 1,25 m pod stávajícím povrchem zkulturněno zašlapanou značně fragmentovanou keramikou. Báze tohoto zkulturněného podloží poněkud kolísala a vizuálně se téměř nelišila od výše popsaného jílovitého podloží. Jen velice nahodile tato uloženina obsahovala malé drobků uhlíků a mazanic. Obsaženou keramikou lze lidské aktivity v tomto prostoru datovat od průběhu vrcholného středověku. Výjimečně byly zjištěny drobné výdutě nádob datovatelné do průběhu 14. století; mnohem výrazněji bylo zastoupeno 15. století a dále až období raného novověku. Vzhledem k tomu, že zlomky keramiky byly poměrně malé, dá se soudit, že šlo o prostranství veřejné a že toto zkulturněné podloží tvořilo pochůzný terén. Následující vrstvy, obvykle od hloubky kolem cca 1,0 m pod stávajícím terénem, jejichž mocnost opět mírně kolísala od 0,1 do 0,2 m, byly tvořeny sice rovněž písčítými jílovitými hlínami, avšak měly již světlý šedohnědý odstín, a barevně se tedy od intaktního geologického podloží lišily. Nahodile obsahovaly spolu s keramikou datovatelnou od průběhu 15. století (včetně ojedinělé výdutě ložtické keramiky) přes fázi raného a mladšího novověku také různé velké fragmenty cihel. Na povrchu těchto vrstev se občas vyskytovaly i fragmenty litovelské hrnciny z průběhu 19. a počátku 20. století, jež dokládají tradiční zlidovělou řemeslnou činnost zdejších dílen (Hrbková 1970). Šlo o defektní keramiku, která se nehodila k prodeji a jež byla tehdejšími hrnčíři odkládána podle možností do různých prohlubní kolem koryta řeky Moravy, avšak sloužila i ke zpevnování komunikačních prostor. Další nárůst terénu na lokalitě na stávající úroveň proběhl již v poměrně rychlém časovém sledu, neboť dorovnávkou o mocnosti až 1,0 m byly tvořeny vrstvami stavební suti různého charakteru střídané říčním štěrskem s příměsemi.

V kanálové přípojce k č. p. 1199 na stavební parcele 539 byla na úseku 2,30 m v hloubce 0,60 až 1,05 m zjištěna střední šedá až tmavá šedá písčítá jílovitá hlína s nahodilými malými a středními oblázky s obsahem keramiky z období přelomu 15. a 16. století, bohužel však šlo jen o výdutě nádob. Dále byly přítomny i zvířecí kosti

a několik středních fragmentů cihel. V tomto prostoru byl zdokumentován také menší zahloubený objekt překrytý výše popsanou uloženinou, přičemž jeho dna nebylo dosaženo ani v celkové hloubce výkopu, jež činila 1,65 m. Z výplně objektu nebyl získán žádný datovatelný materiál. Vzhledem k nedaleké blízkosti známého, tzv. „Svatojánského“ středověkého mostu nelze vyloučit souvislost výše popsané archeologické situace právě s tímto mostem a především dopravně značně exponovaným prostorem kolem něho. Výběr keramiky z ulice Rybníček viz obr. 74:10, 74:11, 74:12, 74:13, 74:14.

„Staré město“, ulice Žerotínova, parc. č. 1577/30. Středověk, novověk. Sídliště, komunikace, opevnění?. Záchraný výzkum.

Lokalizace: linie mezi body v S-JTSK (obr. 73): bod C: X = 1107656,07, Y = 558200,92; bod D: X = 1107703,7, Y = 558362,31; bod E: X = 1107722,22, Y = 558462,85; bod F: X = 1107713,51, Y = 558387,55; bod H: X = 1107694,7, Y = 558310,89; bod I: X = 1107558, Y = 558504.

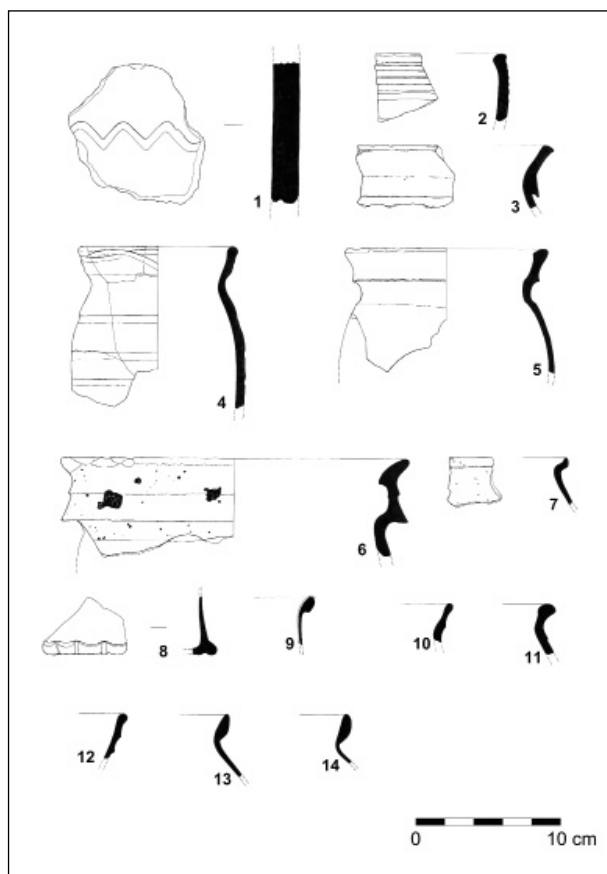
V souvislosti s výše uvedenou stavbou nové kanalizace na ulici Rybníček probíhal archeologický dohled rovněž na Žerotínově ulici. Zemní práce započaly v místech křižovatky s ulicí Červenskou (obr. 73, bod C) a z hlediska archeologických situací měl výzkum zpočátku negativní výsledek. Prostor byl již v minulosti zničen starší kanalizací, na jejíž větev výstavba nové kanalizace navazovala. O několik metrů dále před č. p. 50 se však již nacházely neporušené kulturní vrstvy komunikačního charakteru, které souvisely s existencí cesty mezi městem Litovlí a obcí Tři Dvory. Tato cesta je zakreslena již na I. vojenském mapování. Výkopové práce postupovaly od severovýchodu k jihozápadu a s nimi souběžně probíhal soustavný archeologický dohled. V následujících přibližně 70 m délky linie výkopu až po č. p. 298 byla archeologická situace téměř stejná, lišila se místy pouze v nepříliš podstatných detailech. Celková hloubka výkopu dosahovala zpočátku více než 2,0 m, směrem k jihozápadu se postupně zvedala. Na říční štěrkopisek, obdobného charakteru jako výše popsaný na ulici Rybníček, nasedal v hloubce kolem 1,40 m prachový písčítý jíl o mocnosti 0,1 až 0,15 m. Šlo ještě o intaktní geologické podloží. Následovala, nejčastěji v hloubce kolem 1,30 m, střední šedá písčítá jílovitá hlína se značným obsahem říčních oblázků (tato složka někdy tvořila až 70 % uloženiny), která již obsahovala archeologické nálezy v podobě poměrně drobných keramických zlomků. Několik těchto fragmentů s příměsí tuhy je datovatelných snad již do 13. století, případně do průběhu 1. poloviny 14. století. Pro olomoucký keramický okruh typická „krupičková“ keramika ze 14. století je zastoupena natolik dostatečným množstvím, že o blízké existenci lidských obydlí na lokalitě v tomto období nemůže být pochyb. Vznik této uloženiny trval delší čas, a tak ačkoliv bývala mocná nejvýš do 0,2 m, obsahovala i keramiku z průběhu celého 15. století a dále až do počátku raného novověku. Mimo

keramiku se v uloženině nacházely ještě nahodile malé fragmenty cihel. Ráz výše popsané uloženiny byl jednotný a její členění nebylo makroskopicky patrné. Nálezy z výše uvedených období v ní byly prakticky smíchány. Výše popsanou vrstvu překrývala v celém sledovaném úseku podobná uloženina, jejíž báze se nacházela nejčastěji v hloubce 1,10 m, mocnost dosahovala i 30 cm a odlišovala se menším obsahem říčního štěrku. Byla tvořena střední šedou písčitou jílovitou hlinou s mírným obsahem říčních oblázků, malých fragmentů cihel, místy kousků malty. I ona se tvořila poměrně dlouhou dobu, neboť obsahovala fragmenty keramiky datovatelné od období nejmladšího středověku přes průběh celého raného a mladšího novověku. Zbylé kulturní vrstvy, opět o mocnosti kolem 20 cm, byly charakteristické výskytem typické tradiční litovelské hrnčiny z průběhu 19. a počátku 20. století, což opět dobře dokumentuje přítomnost řemeslníků v tomto prostoru a v tomto období, o čemž mezi současnými obyvateli Litovle existuje stále silné lidové povědomí. Další uloženiny sází 0,6 m pod stávajícím povrchem souvisí již se současnou komunikací, neboť jde o podsyp pro velice důkladně provedenou kamennou dlažbu, jež je dále převrstvena uválcovaným vápenným štěrskem o mocnosti kolem 5 cm; dále již následuje současný asfaltový povrch vozovky.

Dále směrem k západu, v délce přibližně 50 m (před č. p. 55; poloha v souřadnicích S-JTSK: X = 1107703, Y = 585348), došlo dokonce k jakémusi zdánlivému zjednodušení sledovaných profilů výkopu. Přímo na podložní štěrkopísek zde nasedala v hloubce kolem 1,0 m světlá hnědá písčitá hlína, obsahující místy více než 80 % říčního štěrku, mocná často více než 30 cm. Archeologické nálezy se v ní vyskytovaly jen výjimečně, a to spíše těsně pod bází nadložních vrstev. Následující uloženiny nad touto výše popsanou vrstvou obsahovaly již litovelskou hrnčinu. Před č. p. 55 bylo ve výše uvedené vrstvě zjištěno několik fragmentů pravěké keramiky kultury lužických popelnicových polí a posléze celkem 6 žárových hrobů v různém stavu dochování (více viz oddíl Doba bronzová).

Linie výkopu hlavního řádu kanalizace byla charakteristická tím, že v různých hloubkách pod stávajícím povrchem (viz obr. 73, mezi body D a E), v jednom případě sází 1,45 m, avšak častěji méně, nasedaly přímo na podložní štěrkopísek kulturní vrstvy datovatelné do mladšího období novověku. Blíže k povrchu obsahovaly stále větší podíl tradiční litovelské hrnčiny. Velice podstatnou výjimku tvořil pouze výše popsaný úsek s výskytem žárových hrobů kultury lužických popelnicových polí. Celková délka hlavního řádu kanalizace na Žerotínově ulici s výskytem archeologických nálezů činila přibližně 275 m (obr. 73, mezi body C až E).

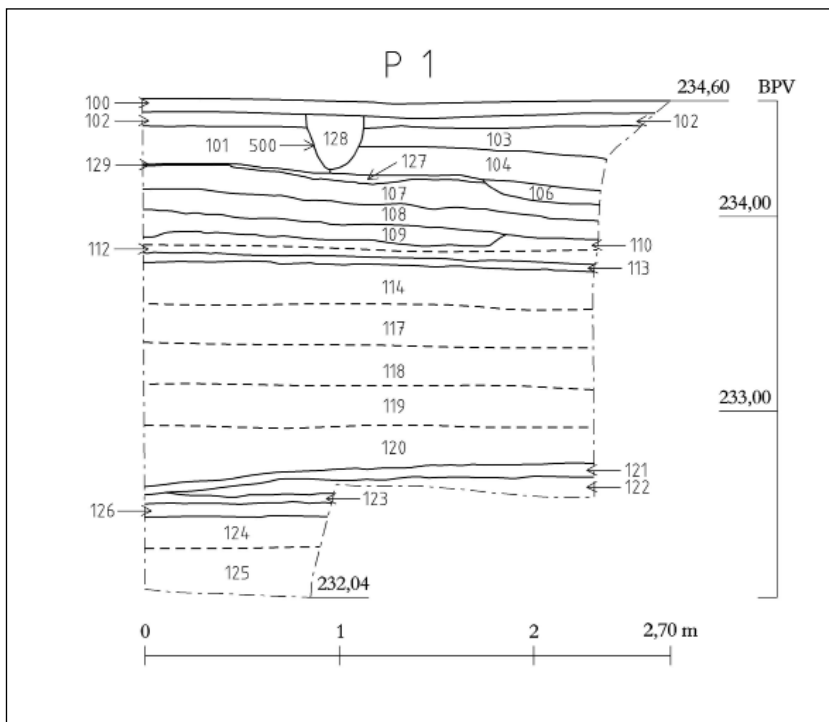
Dále byly sledovány výkopy pro kanalizační přípojky k jednotlivým usedlostem. Před č. p. 58 (poloha v souřadnicích S-JTSK: X = 1107709,17, Y = 558436,74) pod stávajícím chodníkem a pod trávníkem byla zdokumento-

Obr. 74. Litovel, ulice Rybníček a Žerotínova. Výběr keramiky. Kresba M. Schindlerová.

Abb. 74. Litovel, Rybníček- und Žerotínova-Strassen. Auswahl der Keramik. Zeichnung von M. Schindlerová.

vána dvě souvrství. Jejich horní hranice byla rozpoznatelná v prvním případě (blíže domu) v úrovni 0,70–0,90 m pod stávajícím povrchem. V dalším případě (o něco dále od domu č. p. 58) se nacházela v hloubce 1,0–1,30 m. Nelze vyloučit, že v tomto případě šlo o část zahloubeného objektu, situace však byla poničena recentními zásahy. Z těchto kulturních vrstev byla získána keramika ze 14. století. V následujících nadložních uloženinách se potom vyskytovala keramika z průběhu 15. století a ještě výše z období raného novověku. Obdobná situace, avšak prokazatelně se zahloubeným objektem sídlištního charakteru byla zjištěna pod stávajícím chodníkem před č. p. 152 (poloha v souřadnicích S-JTSK: X = 1107704,31, Y = 558384,25; vzdálenost od archeologické situace před č. p. 58 činí 52 m). Keramikou byl tento výkop datován do 14. století (viz obr. 74:4), avšak ačkoliv výkop zde dosahoval 1,50–1,60 m, báze objektu dosaženo nebylo. V těchto dokumentovaných případech šlo patrně o doklad postupného ustalování se uliční čáry dnešní Žerotínovy ulice v průběhu nového osídlování dnešního litovelského Starého města (Šlězár 2005).

Obr. 75. Litovel, náměstí Svobody. Řez dokumentovaný v sondě S1/11.

Abb. 75. Litovel, náměstí Svobody (Platz). Dokumentierter Schnitt in der Sondage S1/11.

Na obr. 73 je body F a H vyznačena linie začínající před č. p. 208. Zde se v jedné z dalších kanalizačních přípojek poprvé objevil do šterkového podloží zahluobený výkop, který, jak se později ukázalo na dalších profilech jiných kanálových přípojek, měl nejčastěji tvar buď písmene „V“, nebo „U“. Tento útvar, ačkoliv v každé jednotlivé dokumentované situaci obdržel svoje číslo, tvořil zcela jednoznačně jednotnou linii v prokázané celkové délce 78 m. Byl zjištěn celkem v sedmi případech, a to před domy č. p. 208, 209, 180, 148, 126, 199 a 296. Největší měřitelná šířka tohoto útvaru byla vždy cca 1,0 až 1,10 m, hloubka byla zřetelná od úrovně 1,05 m pod stávajícím povrchem a dno tohoto výkopu se nacházelo v hloubce 1,60 m. Vždy šlo o výkop zahluobený do podložního šterkopísku. Výplň tvořila nejčastěji světlá šedohnědá písčitá jílovitá hlína s různou příměsí říčního šterku, jehož směrem k bázi výkopu vždy přibývalo. Jen výjimečně se ve výplni objevovaly drobné uhlíky. Pokud šlo o archeologické nálezy, těch bylo získáno z výplně tohoto útvaru jen nevelké množství, přičemž tyto keramické zlomky lze rámcově datovat do pozdně hradištního období (viz obr. 74:1, 74:2). Situace byla prozatím interpretována jako objev palisádového žlabu. Žádný keramický zlomek získaný z tohoto výkopu nevykazuje znaky typické pro tak zvanou „lokační“ keramiku, která se v Litovli objevuje od počátku 2. poloviny 13. století, a to nejčastěji v dnešním historickém jádru města. Lokační keramika se v oblasti dnešního Starého města vyskytuje jen výjimečně, zatím byla zjištěna pouze v oblasti předpokládaného brodu přes řeku Moravu, jenž byl identifikován v archeologických situacích sledovaných během stavby prodejny Tesco a na Žerotínově ulici v roce 2004 (Šlězár 2005, 108; Šlězár 2009). Naposledy bylo zjištěno několik těchto zlomků během archeologického dohledu při obnově teplovodu na ulici Karla Sedláka před č. p. 1192 (viz obr. 73, bod I) v torzovitě dochovaném zbytku zahluobeného objektu

(Faltýnek, Šlězár 2011). V době, kdy byla funkce tohoto nově zjištěného palisádového žlabu již ukončena a jeho relikv byl z větší části erodován a tvořil nejspíše jen nevýraznou depresi, došlo k dalšímu velice rychlému vyplnění jeho zbytku již materiálem s keramikou 14. století. Převažuje zejména béžovožlutá, tzv. „krupičková“ keramika, charakteristická pro olomoucký keramický okruh. Účel tohoto nově zjištěného pozdněhradištního palisádového žlabu je zatím nejasný, neboť není zřejmé, jaký areál a z jakého důvodu vlastně vymezoval. Na základě nálezové situace samotné lze vyvodit pouze předpoklad, že se jednalo o aktivitu neznámého účelu, a to ještě v době existence předlokačního osídlení dnešního Starého města (Šlězár 2005). Buď tedy toto osídlení mělo větší rozsah, než bylo možno dosud předpokládat, nebo jde o ohraničení nějakého jiného soudobého satelitního sídlištního útvaru. Řešení této otázky tedy snad přinese budoucnost. Palisádové žlaby byly během archeologických výzkumů v oblasti dnešního litovelského Starého města zjištěny již v dřívějších letech. Poprvé se tak stalo roku 2004 přibližně 335 m západním směrem na Staroměstském náměstí. Tehdy byl zjištěn palisádový žlab obdobných rozměrů jako roku 2011 na Žerotínově ulici. Další byl potom zachycen roku 2006 přibližně 480 m západním směrem na ulici Zahradní (Šlězár 2007), avšak tento žlab měl menší rozměry. Výběr nálezů ze Žerotínovy ulice viz obr. 74:3, 74:5, 74:6, 74:7, 74:8, 74:9.

Náměstí Svobody, parc. č. 6. Vrcholný středověk, novověk. Město. Záchraný výzkum.

Lokalizace: bod X = 1108103, Y = 558647,50 (S-JT-SK).

Záchraný archeologický výzkum na náměstí Svobody na parcele 6 při severovýchodní stěně č. p. 675

(městská knihovna) byl vyvolán potřebou stavby výtahu do prvního patra budovy a proběhl v průběhu první dekády měsíce listopadu 2011. Archeologický terén v sondě S1/11 se objevil pod recentními úpravami a dorovnávkami již poměrně mělce pod stávajícím povrchem, a to ve formě uloženiny označené číslem k. 104. Tato vrstva obsahovala mimo značné množství fragmentů cihel také keramiku ze 17. a 18. století a i ona dorovnávala tehdejší terén. Následovala nevýrazná, ještě novověká požárová vrstva k. 106 (s obsahem asi 60 % malých fragmentů mazanic) spojená s jílovitou izolační vrstvičkou k. 127. Uloženína k. 107 byla promíšena s keramikou z průběhu 15. a 16. století a nahodilými malými fragmenty malty, která pak místy na bázi vrstvy tvořila mírně kompaktní krustu mocnou až 0,5 cm. Podle nálezů keramiky časově totožná byla i následující vrstva k. 108, avšak výrazně klesl podíl fragmentů nebo vrstviček malty. I barevně vykazovala tato uloženina jiný charakter než nadložní vrstva k. 107. Uloženína k. 109 sestávala převážně ze světlé hnědé písčité jílovité hlíny, šlo tedy nejspíše o vrstvu izolační, avšak s obsahem velkých kusů malty, která indikuje výraznější stavební činnost v bezprostředním okolí sondy S1/11. Vrstva k. 110 obsahovala již keramiku typickou pro 14. století a vzhledem ke zpřesnění stratigrafické situace byla uměle rozdělena na dvě úrovně, čímž „vznikla“ uloženina k. 112. Obě tyto vrstvy obsahovaly hojné zlomky keramiky z období průběhu 1. poloviny 14. století. Z k. 112 pochází malá kostěná hrací kostka. Uloženína k. 113 byla charakteristická značnou přítomností uhlíků a dále obsahovala doklady řemeslné činnosti. Pod bázi k. 112 bylo nalezeno několik kusů strusek a slitků z barevných kovů, zatímco při její vlastní bázi bylo větší množství strusek železářských. Z výše uvedeného souvrství byly odebrány celkem tři vzorky k dalším paleobotanickým analýzám.

Uloženíny označené čísly k. 114 až k. 120 jsou umělymi úrovněmi velmi mohutné vrstvy světlé hnědé písčité jílovité hlíny s výjimečnými středními či velkými skvrnami světlé šedohnědé písčité jílovité hlíny. V průběhu výzkumu těchto uloženin bylo nalezeno několik zlomků keramiky z období kolem poloviny 13. století, které však byly jednoznačně v druhotných polohách. Pod bázi této až 1,10 m mocné vrstvy světlehnědých jílu se nacházely sídlištní vrstvy k. 121 a k. 123 střední hnědé barvy se značnou příměsí zetlelých organogenních příměsí, jež byly mezi sebou oddělené světlým hnědým písčitým jílem k. 123. Obě výše zmíněné uloženiny obsahovaly množství typické lokační keramiky z průběhu 2. poloviny 13. století. V případě uloženiny k. 123 je patrný i jistý časový odstup. Následné vrstvy k. 126 a k. 124 již žádné nálezy, kromě výjimečných drobků uhlíků, neobsahovaly. Jednalo se již o zkulturněné podloží.

Vzhledem k faktu, že tento archeologický výzkum se nacházel v těsné blízkosti stávajících městských kamenných hradeb (privilegium krále Jana Lucemburského z roku 1327), je velmi pravděpodobné, že 1,10 m mohutná vrstva přemístěné podložní světlé jílovité písčité hlíny (k. 114 až k. 120, viz obr. 75) je pozůstatkem hlinitého

valu, který stávajícím kamenným hradbám předcházela a během stavby těchto hradeb byl rozmetán a posloužil jako dorovnávká terénu ve svém nejbližším okolí. Vývoj opevnění města Litovle byl v tomto smyslu pozorován rovněž ve Smyčkově ulici před č. p. 795 roku 2001 během archeologického výzkumu prováděného v souvislosti s opravami stávajícího litovelského městského muzea (Faltýnek, Šlězár 2006; Šlězár, v tisku). Tento výzkum tedy značně přispívá k dalšímu bližšímu poznání vývoje opevnění města Litovle, v tomto případě v souvislosti s návazným dalším stratigrafickým vývojem na lokalitě velmi dobře datovatelným keramikou.

Karel Faltýnek, Pavel Šlězár

Literatura

- Faltýnek, K., Šlězár, P. 2006:** *Litovel, Smyčkova č. p. 795; květen a červen 2001*. Rkp. nálezové zprávy, č. j. D-708. Uloženo: archiv Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Olomouci.
- Faltýnek, K., Šlězár, P. 2011:** Litovel (okr. Olomouc), ulice Karla Sedláka, parc. č. 425/3, 424/3. *Přehled výzkumů 52-2*, 161–163.
- Hrbková, R. 1970:** *Litovelská hrnčína. Katalog výstavy*. Litovel: Vlastivědný ústav v Olomouci.
- Šlězár, P. 2005:** Předběžná zpráva o objevu „antiqua civitas“ na Starém městě v Litovli a několik poznámek k aspektům geneze města Litovle. *Přehled výzkumů 46*, 103–110.
- Šlězár, P. 2007:** Archeologické výzkumy na Starém městě a počátky města Litovle. In: R. Urválek (ed.): *Ročenka Muzejní společnosti Litovelska 2007*. Litovel: Muzejní společnost Litovelska, o. s., 24–38, 110–115.
- Šlězár, P. 2009:** Litovel (okr. Olomouc), *Přehled výzkumů 50*, 400–401.
- Šlězár, P., v tisku:** Proměna fortifikačního systému města Litovle na počátku 14. století. In: *Historická Olomouc XVI*. Olomouc: Slezská univerzita.

Resumé

Litovel (Bez. Olomouc)

„Staré město“, Rybníček-Straße, Parz. Nr. 1577/1, 539. Mittelalter, Neuzeit. Siedlung, Kommunikation, Rettungsgrabung.

„Staré město“, Žerotínova-Straße, Parz. Nr. 1577/30. Mittelalter, Neuzeit. Siedlung, Kommunikation, Befestigung?. Rettungsgrabung.

Náměstí Svobody (Platz), Parz. Nr. 6. Spätmittelalter, Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.